

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ІНСТАНЦІЙНОЇ ПОБУДОВИ СУДІВ ЗАКОНОМ УКРАЇНИ «ПРО СУДОУСТРІЙ І СТАТУС СУДДІВ»

Гусаров Костянтин Володимирович
завідувач кафедри цивільного процесу Національного
юридичного університету імені Ярослава Мудрого,
доктор юридичних наук, професор

Прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 2 червня 2016 р. надало можливості оновити судову систему держави. Науковий інтерес до дослідження новітніх положень вказаного нормативного акту порушено, зокрема, у роботах І.Ф.Коваль та О.І.Попова [1, с. 19-23, 30-33]. Законодавцем змінено інстанційну побудову судів, зокрема цивільної юрисдикції. Залишаючи незмінним можливість розгляду справи місцевими судами в якості суду першої інстанції та перегляду рішень цього суду в апеляційному порядку, касаційний перегляд судових рішень, що набрали законної сили, здійснюватиме Верховний Суд України, динаміку розвитку цивільного процесуального законодавства в практиці якого було досліджено В.В.Комаровим [2]. Законодавець, з одного боку, відмовився від функціонування Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ. З іншого, діяльність суду касаційної інстанції судів різних юрисдикцій здійснюватиме Верховний Суд України в особі відповідних касаційних судів.

У зв'язку з цим слід відмітити встановлену на законодавчому рівні обмеженість об'єктів касаційного перегляду по деяким категоріям цивільних справ. Наприклад, ухвала апеляційного суду про скасування судового наказу є остаточною і оскарженню в касаційному порядку не підлягає. На думку автора, касаційному оскарженню мають підлягати судові рішення, що є об'єктами апеляційного перегляду та рішення суду апеляційної інстанції, якими закінчується апеляційний розгляд, не залежно від особливостей тієї чи іншої категорії цивільної справи.

Новелою Закону України «Про судоустрій і статус суддів» є запровадження двох вищих спеціалізованих судів – Вищого суду з питань інтелектуальної власності та Вищого антикорупційного суду. До повноважень вказаних органів судової влади належить здійснення правосуддя в якості суду першої інстанції у справах, визначених процесуальним законом, а також аналіз судової статистики, вивчення та узагальнення судової практики, інформування про результати такого узагальнення Верховного Суду України. Перелік повноважень вказаних судів не є вичерпним, оскільки п.3 ч.1 ст.32 вказаного нормативного акту передбачає можливість здійснення ними інших повноважень, визначених законом. Характеризуючи окремі питання правового статусу Вищого спеціалізованого суду з питань інтелектуальної власності, І. Ф. Коваль справедливо звертає увагу на невизначеність законодавчого

механізму оскарження рішень вказаного судового органу [1, с. 19–23], оскільки ані вказаним законом, ані процесуальним законодавством не передбачений інстанційний перегляд актів спеціалізованих судів. Вважаю, що такий законодавчий підхід протирічить одній з основних засад судочинства, котра зводиться до забезпечення права на апеляційний перегляд справи та у визначених законом випадках – на касаційне оскарження судових рішень (п.8 ч.1 ст.129 Конституції України).

Проголошуючи можливість здійснення правосуддя Великою Палатою Верховного Суду України, законодавець не визначив чітко повноваження постійно діючого вказаного колегіального органу щодо перегляду рішень спеціалізованих судів. Частина 2 ст.45 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» передбачає, Велика Палата Верховного Суду у визначених законом випадках діє як суд касаційної інстанції з метою забезпечення однакового застосування норм права касаційними судами, а також діє як суд апеляційної інстанції у справах, розглянутих Верховним Судом як судом першої інстанції.

Вказані форми здійснення правосуддя навряд чи дають підстави стверджувати про їх застосування до рішень вищих спеціалізованих судових установ з наступних причин. По-перше, перегляд рішень вказаних судів в касаційному порядку без проходження актом правосуддя через такий процесуальний «фільтр», як апеляційний розгляд справи, не є можливим. По-друге, застосування функціональних повноважень суду апеляційної інстанції Великою Палатою Верховного Суду можливе лише стосовно рішень по тим справам, які розглядалися Верховним Судом як судом першої інстанції.

Враховуючи наведене, уявляється доцільним звернути увагу законодавця на необхідність нормативного закріплення механізму апеляційного та касаційного оскаржень рішень вищих спеціалізованих судових установ, діяльність котрих передбачається Законом України «Про судоустрій і статус суддів» № 1402-VIII від 2 червня 2016 р. Не забезпеченість можливості оскарження рішень суду першої інстанції та набрання ними законної сили одразу після проголошення може стати предметом справедливої критики з боку міжнародних судових установ, юрисдикція яких визнана нашою державою. Прикладом може служити справа «Олександр Волков проти України», в рішенні по котрій Європейський суд з прав людини ставить під сумнів легітимність всіх постанов Вищого адміністративного суду України, ухвалених ним в якості суду першої інстанції [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Цивільний процес на зламі століть: матеріали наук.-практ. конф., присвяч. 50-річчю заснування каф. цив. процесу (м. Харків, 20-21 жовт. 2016 р.) / за заг. ред. К. В. Гусарова. – Х. : Право, 2016. – 164 с.

2. Комаров, В. В. Цивільне процесуальне законодавство у динаміці розвитку та практиці Верховного Суду України [Текст] / В. В. Комаров. — Х. : Право, 2012. – 624 с.
3. Гусаров К. В. Окремі питання легітимності рішень Вищого Адміністративного суду України в практиці Європейського суду з прав людини // Актуальні правові та організаційні проблеми публічного управління та судочинства: Зб. наук. праць Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Кіровоград, 12-13 квітня 2013 р.): у 2-х частинах. – Частина друга: «Вплив вимог Європ. конв. з прав людини на вітчизняне судочинство в адмін., цив. і госп. справах. Актуальні проблеми здійснення адмін., цив. і госп. судочинства» – К. : НДІ приватного права і підприємства НАПрН України, 2013. – С.18–21.

Кропивницький інститут державного та муніципального управління

**НАУКОВІ ПОШУКИ У III ТИСЯЧОЛІТТІ: СОЦІАЛЬНИЙ,
ПРАВОВИЙ, ЕКОНОМІЧНИЙ ТА
ГУМАНІТАРНИЙ ВИМІРИ**

Збірник тез

II Міжнародної науково-практичної конференції
(м. Кропивницький, 7–8 квітня 2017 року)

Кропивницький
«КОД»
2017

Н 34 **Наукові пошуки у III тисячолітті: соціальний, правовий, економічний та гуманітарний виміри:** збірник тез II Міжнародної науково-практичної конференції (7–8 квітня 2017 р.). Кропивницький : «КОД», 2017. – 351 с.

Видання містить матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції. Розглянуто актуальні проблеми стану наукових досліджень у галузі соціальних, правових та гуманітарно-економічних проблем у III тисячолітті в Україні та світі із залученням до обговорення провідних науковців, практиків, а також молодих вчених з усіх регіонів України та зарубіжних держав.

Матеріали конференції розраховані на наукових і науково-педагогічних працівників ВНЗ та наукових установ, докторантів та аспірантів, студентів, а також широкий читацький загал.

Матеріали конференції надруковано в авторській редакції.

ББК 67.9 (4УКР) 300

Редакційна колегія:

Литвин І. І. – директор, доктор юридичних наук, доцент

Шаркова Г. Ю. – заступник директора з навчально-методичної та наукової роботи, кандидат юридичних наук, доцент

Степанов П. Л. – завідувач кафедри адміністративного, кримінального права та процесу, кандидат юридичних наук, доцент

Зеленко І. П. – завідувач кафедри фундаментальних та приватно-правових дисциплін, кандидат юридичних наук, доцент

Ігнат'єв В. А. – завідувач кафедри філософських та гуманітарних дисциплін, кандидат філософських наук, доцент

Косенко В. Д. – завідувач кафедри соціальної роботи, кандидат філософських наук

Рекомендовано до друку Вченою радою ПВНЗ «Кропивницький інститут державного та муніципального управління» (від 31 березня 2017 року протокол № 9)

© Автори, 2017

© ПВНЗ «Кропивницький інститут державного та муніципального управління», 2017

© «Код», 2017